

ملاحظات روش‌شناختی و اخلاقی در پژوهش پدیدارشناسانه ایسکشوالیتی (فاقد کشش جنسی): انجام مطالعات حساس در جوامع محافظه‌کار

رضا خنار*^۱ صدیقه ابراهیمی علوی کلانی^۲

۱. *نویسنده مسئول. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی بهشهر، مازندران، ایران.

۲. استاد راهنما. دکتری روان‌شناسی بالینی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد، مازندران، ایران.

چکیده

این مقاله یک راهنمای روش‌شناختی و اخلاقی جامع برای اجرای پژوهش‌های پدیدارشناسانه از نوع Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) در زمینه‌ی ایسکشوالیتی در جوامع محافظه‌کار ارائه می‌دهد. هدف مقاله تبیین توجیه انتخاب IPA، شناسایی چالش‌های عملی و اخلاقی ویژه مطالعات حساس در بستر فرهنگی محافظه‌کار (نمونه‌ی ایران)، و پیشنهاد مجموعه‌ای از راهکارهای عملی، فنی و اخلاقی است که هم‌زمان هم امنیت و کرامت شرکت‌کنندگان را تضمین کند و هم ظرفیت تولید داده‌های غنی و معنادار را حفظ نماید. بر اساس بازخوردهای تجربی ناشی از پیش‌آزمون پروتکل، تحلیل تطبیقی مراحل پیاده‌سازی و مرور راهکارهای اعتبارسنجی کیفی، مقاله چالش‌های کلیدی شامل دسترسی محدود و سوگیری نمونه‌گیری، خودسانسوری و فشار اجتماعی، خطرهای بازشناسایی در انتشار، و نیاز به سامانه‌ی حمایتی پس از مصاحبه را مشخص می‌کند. در پاسخ، مجموعه‌ای از تدابیر ارائه شده‌اند: نمونه‌گیری هدفمند همراه با کنترل در گلوله‌برفی، رضایت لایه‌ای و گزینه‌ی رضایت شفاهی، پروتکل‌های رمزنگاری و جداسازی اطلاعات تماس، دستورالعمل‌های توقف مصاحبه و بسته‌های حمایتی، و تدابیر اعتبارسنجی شامل double-coding، member-audit trail و checking امن. نتایج نشان می‌دهد که حفاظت از شرکت‌کننده پیش‌شرط تولید داده‌های اصیل در پژوهش‌های حساس است و توازن سنجیده میان حفاظت و غنای داده باید هدف اصلی طراحی پژوهش باشد. مقاله با ارائه‌ی مجموعه‌ای از توصیه‌های عملی برای پژوهشگران، کمیته‌های اخلاقی و سردبیری مجلات، مسیر روش‌مند و اخلاق‌محوری را برای گسترش مطالعات پدیدارشناسانه در زمینه‌های حساس ترسیم می‌کند.

کلیدواژه‌ها: ایسکشوالیتی، اخلاق پژوهش کیفی، جمعیت‌های سخت‌دسترس، حفاظت داده

مقدمه

پژوهش‌های پدیدارشناسانه که با رویکرد (IPA) Interpretative Phenomenological Analysis انجام می‌شوند، برای کاوش تجربه‌های زیسته‌ی فردی و معناپردازی‌های درونی مناسب‌اند؛ زیرا IPA با تأکید بر نگاه آی‌دی‌یوگرافیک (idiographic) و فرآیند تفسیرگرانه‌ی محقق، اجازه می‌دهد تا لایه‌های پیچیده‌ی تجربه‌های شخصی به صورت عمیق و زمینه‌مند بازسازی شوند (Smith, ۲۰۲۱, Flowers, & Larkin). از این منظر، وقتی موضوع پژوهش ایسکشوالیتی (asexuality) یا دیگر جنبه‌های هویت جنسی است، خصوصاً در بسترهای فرهنگی محافظه‌کار IPA ابزاری مناسب برای فهم تفاوت‌های ظریف معنادار، مسیرهای هویتی و نحوه‌ی مواجهه‌ی فرد با فشارها و تابوها فراهم می‌آورد (Smith et al., ۲۰۲۱).

از سوی دیگر، ادبیات نوظهور مربوط به ایسکشوالیتی نشان می‌دهد که مطالعه‌ی این پدیده نیازمند حساسیت نظری و روش‌شناختی ویژه‌ای است: هم به دلیل تنوع تجربه‌های افراد روی طیف «ACE» و هم به خاطر تمایز مفهومی ایسکشوالیتی از ساختارهای بالینی مانند Sexual Interest/Arousal Disorder (SIAD). مطالعات اخیر با به کارگیری روش‌های کیفی (از جمله IPA) به روشن‌سازی فرآیند شکل‌گیری هویت ایسکشوال و تجربه‌های مرتبط کمک کرده‌اند و نشان می‌دهند که تحلیل‌های عمیق و idiographic می‌توانند مفاهیم نادیده‌گرفته‌شده را آشکار سازند (Hille, ۲۰۲۲; Kelleher & Murphy, ۲۰۲۲).

با این حال، پژوهش بر روی موضوعات جنسی یا هویتی در جوامع محافظه‌کار (مانند ایران و سایر کشورهای که تابوهای جنسی قوی یا پیامدهای قانونی/اجتماعی دارد) مجموعه‌ای از چالش‌های روش‌شناختی و عملی ایجاد می‌کند. این چالش‌ها شامل: دشواری در دسترسی به شرکت‌کنندگان ایمن و مطمئن، خطر پاسخ‌دهی بر مبنای مطلوبیت اجتماعی (social desirability)، خودسانسوری یا تارشدن روایت‌های تجربه‌شده، و پیامدهای احتمالی افشای هویت برای شرکت‌کنندگان است. شواهد میدانی و مرورهای منطقه‌ای نشان می‌دهند که موانع فرهنگی، کمبود سرویس‌های حمایتی و نگرانی‌های مربوط به محرمانگی می‌تواند کیفیت داده‌ها و امکان گزارش‌دهی شفاف را محدود کند، مگر این که پروتکل‌های خاص ایمنی و طراحی نمونه‌گیری منطبق با شرایط محلی پیش‌بینی شود (Samadi et al., ۲۰۲۴; El Ansari et al., ۲۰۲۳).

به واسطه‌ی همین دشواری‌ها، ملاحظات اخلاقی بنیادین در پژوهش حساس بیش از آنکه «فرم» باشند، باید «فرایند» و «پروتکل» خوانده شوند: یعنی از طراحی سؤال‌ها و نحوه‌ی فراخوان شرکت‌کنندگان تا تضمین محرمانگی، ارزیابی ریسک در هر مرحله، و فراهم‌سازی مسیرهای ارجاع و حمایت در صورت بروز آسیب. بررسی گزارش‌های اخیر از پژوهش‌های حساس (به‌ویژه مطالعات دوران همه‌گیری و پژوهش‌های آنلاین) نشان می‌دهد که گزارش‌دهی اخلاقی در بسیاری از مطالعات ناقص است و نیازمند چک‌لیست‌های شفاف و روبه‌های استاندارد برای تضمین عدم‌خسارت (do no harm) است؛ بنابراین ترکیب دستورالعمل‌های بین‌المللی با سازوکارهای محلی (کمیته‌ی اخلاق، مشاوران فرهنگی و شبکه‌های پشتیبانی محلی) ضروری است (WHO guidance, ۲۰۲۴; Harris, ۲۰۲۳; Peterman et al., ۲۰۲۳).

از منظر روش‌شناختی، چند نکته‌ی کلیدی برای افزایش اعتبار و امنیت پژوهش IPA روی ایسکشوالیتی در بستر محافظه‌کار ضروری‌اند: (۱) انتخاب نمونه‌ی کوچک، غنی و معیارمحور که امکان تحلیل idiographic را بدهد؛ (۲) به کارگیری روش‌های نمونه‌گیری امن و مناسب جمعیت‌های سخت‌دستر از جمله نمونه‌گیری هدفمند، زنجیره‌ای (snowball) یا در موارد مناسب، respondent-driven sampling (RDS) با در نظر گرفتن ریسک‌های افشای شبکه‌ای؛ و (۳) ترکیب مصاحبه‌ی عمیق با شواهد کمی و اسناد پشتیبان برای تقویت اعتبار تقاطعی یافته‌ها. مرور متون روش‌شناختی معاصر بر RDS و روش‌های زنجیره‌ای نشان می‌دهد که این تکنیک‌ها در صورت سازوکارهای محافظتی و طراحی دقیق می‌توانند دسترسی به افراد پنهان را میسر کنند اما خود نیازمند بازاندیشی‌های اخلاقی و فنی هستند (Raifman et al., ۲۰۲۲).

در پی این ملاحظات، این مقاله با اهداف زیر نوشته شده است: (۱) ارائه‌ی توجیه صریح و فلسفی انتخاب IPA برای بررسی ایسکشوالیتی؛ (۲) شناسایی و تجزیه و تحلیل چالش‌های روش‌شناختی و عملی تحقیق در جوامع محافظه‌کار؛ (۳) ارائه‌ی راهکارهای عملی و پروتکل‌های اخلاقی ویژه (شامل مراحل پیش از میدانی، روندهای رضایت‌گیری انعطاف‌پذیر، تدابیر حفظ هویت و محرمانگی، آموزش تیم پژوهشی، و برنامه‌ی پاسخ در شرایط اضطراری)؛ و (۴) پیشنهاد معیارها و سازوکارهای تضمین کیفیت روش‌شناختی (مثلاً audit trail, reflexivity مستمر، double-coding، و روش‌های معادل member checking برای موقعیت‌های حساس). در حمایت از هر بخش،

به نمونه‌هایی از مطالعات IPA در زمینه‌ی ایسکشوالیتی و دستورالعمل‌های به‌روز اخلاقی و روش‌شناختی ارجاع داده خواهد شد (Kelleher & Murphy, ۲۰۲۲; Bradshaw et al., ۲۰۲۱; Hille, ۲۰۲۲; Peterman et al., ۲۰۲۳).

پیش از آغاز میدانی، توصیه می‌شود تیم پژوهشی یک اسکوپ سیستماتیک ادبیات (scoping review) از روش‌شناسی IPA و گزارش‌های اخلاقی تحقیقات حساس در بسترهای مشابه انجام دهد؛ مصاحبه‌ها و ابزارها را در مصاحبه‌های پایلوت آزمون کند؛ و با مشاوران محلی (شامل متخصصان اخلاق پژوهش، فعالان محلی، و نمایندگان از جامعه هدف در صورت امکان امن) پروتکل را بازبینی نماید. همچنین مستندسازی دقیق تصمیمات اخلاقی و روش‌شناختی (یک گزارش اخلاقی — ethics statement) که برای مجلات معتبر بین‌المللی قابل ارائه باشد، از پیش‌نیازهای انتشار مسئولانه است (Peterman et al., ۲۰۲۳; Harris, ۲۰۲۴).

ترکیب قوت‌های تئوریک IPA (برای کاوش معنا و هویت)، آگاهی دقیق از پیچیدگی‌های زمینه‌ای ایسکشوالیتی، و اجرای پروتکل‌های اخلاقی منضبط و متناسب با بستر محلی می‌تواند امکان تولید داده‌های معتبر پدیدارشناسانه را فراهم آورد، بی‌آنکه ایمنی و کرامت شرکت‌کنندگان به خطر افتد. در بخش‌های بعدی، هر یک از مؤلفه‌های پیشنهادی از انتخاب نمونه و طراحی مصاحبه تا نگهداری امن داده و گزارش‌دهی کم‌ریسک نقل‌قول‌ها به‌صورت گام‌به‌گام و با مثال‌های اجرایی و ارجاع به منابع علمی جدید بررسی خواهد شد.

روش

چشم‌انداز کلی طراحی پژوهش

این پژوهش کیفی بوده و از رویکرد پدیدارشناسانه - هرمنوتیکی (Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) با تمرکز بر فهم عمیق معانی تجربیات زیسته‌ی افراد خوداطلاق ایسکشوال یا افرادی که فقدان/کاهش گرایش جنسی را تجربه می‌کنند استفاده می‌کند. IPA به‌عنوان روش منتخب امکان تحلیل دقیق معانی فردی و فرایندهای تفسیرگری را فراهم می‌آورد و روش‌شناسی و مراحل تحلیلی آن مطابق دستورالعمل‌های مرجع IPA برنامه‌ریزی شده است (Smith et al., ۲۰۲۱).

اهداف روش‌شناختی

۱. توصیف و تبیین معنا و ساختار تجربیات زیسته‌ی شرکت‌کنندگان نسبت به ایسکشوالیتی در زمینه‌ی فرهنگی - محافظه‌کار؛
۲. شناسایی نقش زمینه‌های خانوادگی و فرهنگی در ساخت معانی؛
۳. ارائه‌ی تم‌هایی قابل‌توصیف idiographic و تحلیل تقابلی بین موردی (cross-case) (Smith et al., ۲۰۲۱).

معیارهای ورود و خروج و اندازه‌ی نمونه

- **معیارهای ورود:** بالغ (۱۸ سال)، خوداطلاعی ایسکشوالیتی یا گزارش معنی‌دار از فقدان/کاهش گرایش جنسی، توانایی برگزاری مصاحبه به فارسی یا انگلیسی، رضایت آزاد و آگاهانه.
- **معیارهای خروج:** مواردی که ادامه‌ی مشارکت ممکن است خطر فوری روانی/امنیتی ایجاد کند (مثلاً تهدید جان یا افشای وضعیت حقوقی حساس) در چنین موارد پروتکل ارجاع اجرا خواهد شد.
- **اندازه‌ی نمونه:** در پژوهش‌های IPA مجموعه‌ای کوچک برای تأمین عمق تحلیلی توصیه می‌شود؛ پیشنهاد عملی: ۶-۱۲ شرکت‌کننده در فاز اصلی با امکان افزودن ۲-۳ مورد تکمیلی پس از ارزیابی غنای داده‌ها (not statistical saturation) بلکه غنای مفهومی). تصمیم نهایی برای خاتمه‌ی نمونه‌گیری بر اساس غنای داده‌ها و شفاف‌شدن تم‌ها اتخاذ می‌شود (Smith et al., ۲۰۲۱).

روش نمونه‌گیری و جذب شرکت‌کنندگان

- **روش نمونه‌گیری:** هدفمند (purposive) برای دستیابی به تنوع زمینه‌ای (سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، محل زندگی) و استفاده از نمونه‌گیری گلوله‌برفی کنترل‌شده به‌عنوان مکمل.
- **راهبردهای عملی امن‌سازی جذب:** به‌کارگیری رابطان موثق (gatekeepers) و سازمان‌ها/شبکه‌های مورد اعتماد، انتشار آگهی‌های محرمانه در فضاهای بسته/ رمزنگاری‌شده، ارائه‌ی متن دعوت که شفافاً محرمانگی و داوطلبانه‌بودن را تأکید می‌کند، و اجتناب از پلتفرم‌های عمومی یا پیام‌رسان‌هایی که متادیتا یا شواهد دسترسی تولید می‌کنند. کنترل ارجاع گلوله‌برفی با واسطه‌ی امن (ایمیل موقت یا پیام‌رسان رمزنگاری‌شده) انجام خواهد شد تا فشار اجتماعی کاهش یابد. (Pinto et al., ۲۰۲۰).

رویه‌ی رضایت‌گیری و اطلاع‌رسانی (Layered consent)

- **رضایت لایه‌ای و انعطاف‌پذیر:**
 ۱. **پیش‌اطلاع کوتاه** (information sheet) کوتاه و ساده شامل مخاطرات کلی، تضمین‌های محرمانگی، حقوق خروج بدون تبعات؛
 ۲. **پیش‌گفتگو / screening کوتاه** (تماس تلفنی یا پیام) برای پاسخ به پرسش‌های اولیه و تعیین سطح راحتی؛
 ۳. **رضایت نهایی قبل از ضبط** (فرم مکتوب یا در مواردی که ریسک امضای مکتوب وجود دارد، رضایت شفاهی ضبط‌شده) بندهای مجزا برای ضبط صوت، استفاده از نقل‌قول‌ها در انتشار، و حق خروج هر زمان بدون تبعات.
- **گزینه‌های حفظ حریم:** امکان رضایت شفاهی ثبت‌شده، امتناع از ضبط صوت (در صورت امتناع، پژوهشگر با موافقت شرکت‌کننده خلاصه‌ی معتبری تهیه می‌کند)، و گزینه‌ی بازبینی نقل‌قول (anonymized member review) در شرایطی که برای شرکت‌کننده ایمن باشد (Pinto et al., ۲۰۲۲; Newman et al., ۲۰۲۱).

قالب، بستر و دستورالعمل‌های مصاحبه‌ها

- **قالب:** مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته و عمیق، ۶۰ - ۱۲۰ دقیقه با امکان تقسیم جلسه به نشست‌های کوتاه‌تر در صورت خستگی یا ناراحتی.
- **مکان:** فضایی امن و قابل‌کنترل که شرکت‌کننده انتخاب می‌کند؛ در شرایطی که حضور فیزیکی ریسک‌آفرین باشد، مصاحبه‌ی صوتی آنلاین (بدون ویدئو) از طریق کانال‌های رمزنگاری‌شده ترجیح داده می‌شود (برای کاهش شواهد تصویری / متادیتا).
- **شیوه‌ی سؤال‌پرسش:** زبان حساس، غیرقضاوتی، استفاده از سؤالات باز، فضا برای سکوت، و احترام به مرزها؛ از پرسش‌های تهاجمی یا محرک مستقیم تراوما پرهیز شود (Newman et al., ۲۰۲۱; Goldblatt, ۲۰۱۱).

نکات فنی و مدیریت اطلاعات دیجیتال (امنیت داده)

- **کمینه‌سازی داده‌ی شخصی:** فقط اطلاعاتی که برای تحلیل پژوهش ضروری است ضبط شود.
- **رمزگذاری و ذخیره‌سازی:** فایل‌های صوتی و متن‌ها رمزگذاری شوند؛ ذخیره‌سازی روی درایوهای رمزگذاری‌شده یا سرورهای امن با دسترسی محدود و ثبت ورود (access logs).

- **جداکردن اطلاعات تماس:** اطلاعات تماس جداگانه و رمزگذاری شده نگهداری شود؛ کلید لینک (linking key) در فایل مستقلی با دسترسی حداقلی باشد.
- **حذف / پاک سازی متادیتا:** متادیتا (تاریخ، مکان، اطلاعات دستگاه) از فایل های صوتی و متنی پیش از اشتراک گذاری یا تحلیل گروهی حذف شود. ابزارهای استاندارد برای پاک سازی متادیتا یا باز صدور فایل صوتی از یک کانال امن پیشنهاد می شوند.
- **دستورالعمل نگهداری / حذف:** دوره ی نگهداری مشخص (مثلاً ۵ سال یا مطابق مقررات مؤسسه) و برنامه ی منهدم سازی ایمن با گزارش مستند (۲۰۲۴، Resnik, ۲۰۲۳; DuBois et al., UK Data Service).

آماده سازی پژوهشگر و تیم پشتیبان

- **آموزش های اجباری:** آموزش در زمینه ی اخلاق پژوهش حساس، تشخیص علائم اضطراب/تروما، تکنیک های مصاحبه ی حساس، مدیریت قطع ناگهانی جلسه و ارجاع.
- **رفلکسویتی:** حفظ دفترچه ی رفلکسویتی (reflexive journal) برای ثبت فرضیات، مواضع پژوهشگر و تصمیمات تحلیلی؛ در گزارش نهایی بخشی برای افشای مواضع پژوهشگر (researcher positionality) درج شود.
- **تیم پشتیبان:** معرفی دسترسی به خدمات حمایت روانی محلی/ ملی و فرد تماس اضطراری برای ارجاع شرکت کنندگان در صورت نیاز (۲۰۲۲، Pinto et al., Sensitive research guidance).

تحلیل داده ها مراحل IPA (شفاف و باز تولید پذیر)

فرآیند پیشنهادی تحلیلی مطابق اصول IPA و به صورت مستند قابل باز تولید است:

۱. خوانش مکرر و immersion در متن هر مصاحبه؛
 ۲. initial noting: یادداشت گذاری تفصیلی (معنایی، زبانی، مفهومی)؛
 ۳. توسعه ی emergent themes برای هر پرونده؛
 ۴. تدوین ساختار تماتیک فردی و محافظت از جنبه ی idiographic؛
 ۵. cross-case analysis برای شناسایی تم های مشترک و تفاوت های زمینه ای؛
 ۶. نقشه سازی تم ها و ارائه ی شواهد مستند (نقل قول های انتخابی) با رعایت ایمنی.
- برای افزایش قابلیت باز تولید و شفافیت، پیشنهاد می شود از شیوه های زیر استفاده شود: double-coding توسط کدگذار مستقل، peer-debriefing، نظم، نگهداری audit trail از تصمیمات تحلیلی، و در صورت ایمنی، checking – member امن ارسال خلاصه ی anonymized برای بازخورد (۲۰۱۸، Reid et al., ۲۰۲۱؛ Smith et al.).

تضمین کیفیت و معیارهای روش شناختی (rigour)

- **Credibility:** ماندگاری مواجهه با داده ها، بررسی میان تحلیلی با همکاران، member reflection امن.
- **Dependability:** نگهداری audit trail و گزارش دقیق مراحل تصمیم گیری.
- **Confirmability:** افشای رفلکسویتی پژوهشگر و مستند سازی شواهد.

- **Transferability**: ارائه‌ی شرح زمینه (thick description) تا خواننده قضاوت کند در چه زمینه‌هایی نتایج قابل تعمیم مفهومی هستند (Lincoln & Guba; Smith et al., ۲۰۲۱).

مدیریت مخاطرات و پروتکل‌های ایمنی پژوهش

- **ماتریس ریسک پیش‌میدانی**: شناسایی مخاطرات محتمل (افشای هویت، بازتاب اجتماعی، فشار خانواده) و تعیین اقدامات کاهش ریسک (پوشش نام، حذف جزئیات قابل شناسایی، توقف فوری مصاحبه).
- **Stopping rules**: مصاحبه‌گر باید پروتکل مشخصی برای توقف مصاحبه، ارزیابی وضعیت و ارجاع در اختیار داشته باشد.
- **حمایت پس از مصاحبه**: ارائه‌ی منابع حمایتی مکتوب/ الکترونیک و امکان پیگیری کوتاه‌مدت محرمانه در صورت نیاز. (Pinto et al., ۲۰۲۲; Haugstvedt, ۲۰۲۰).

مسائل نشر و حفاظت حریم در گزارش نهایی

- نقل قول‌ها باید در حدی ویرایش یا پارافریز شوند که ریسک بازشناسایی کاهش یابد (quasi-anonymisation) بدون تغییر معنا؛
- کسب رضایت جداگانه برای نقل قول‌های خیلی حساس؛
- در صورت انتشار داده‌های خلاصه‌شده یا کدهای تحلیلی، نسخه‌های کاملاً anonymized ارائه شود و بررسی ریسک بازشناسایی پیش از اشتراک‌گذاری انجام گیرد (DuBois et al., ۲۰۲۳; UK Data Service).

ملاحظات فرهنگی و زبان‌شناختی

- ابزارهای مصاحبه باید با زبان و اصطلاحات محلی تطبیق یابند؛ پیش‌آزمون و پایلوت پرسشنامه‌ها برای حذف واژگان حساس ضروری است؛
- در صورت نیاز به ترجمه، از ترجمه‌ی متمرکز بر معنا (meaning-focused translation) و بازترجمه (translation - back) یا بازبینی مستقل توسط دو مترجم استفاده شود تا دقت معنایی حفظ گردد (Cross-cultural qualitative guidance).

آزمون پایلوت، زمان‌بندی و منابع مورد نیاز

- **پایلوت**: ۲-۱ مصاحبه‌ی پایلوت برای آزمون ابزار و پروتکل‌های ایمنی؛
- **زمان‌بندی پیشنهادی**: آماده‌سازی و اخذ مجوزها ۲-۳ ماه؛ جذب و گردآوری داده‌ها ۳-۶ ماه؛ تحلیل و بازنگری ۳-۶ ماه؛ نگارش نهایی ۲-۳ ماه (قابل تنظیم بر حسب دسترسی).
- **منابع**: تیم آموزش‌دیده، ابزار ضبط ایمن، خدمات رمزنگاری/ذخیره‌سازی امن، بودجه‌ی جبران معقول برای مشارکت‌کنندگان و بودجه‌ی حمایتی احتمالی (Timescapes; UK Data Service).

محدودیت‌ها و شفاف‌سازی‌های روش‌شناختی

- محدودیت ذاتی IPA در قابلیت تعمیم آماری باید به‌وضوح ذکر شود؛ هدف تحلیل عمیق معانی است نه برآورد فراوانی؛
- خودسانسوری شرکت‌کنندگان می‌تواند وجود داشته باشد؛ این موضوع باید شناسایی و در بحث محدودیت‌ها تحلیل شود؛

- محدودیت‌های دسترسی به زیرگروه‌ها (مثلاً سطوح پایین تر حضور جمعیت مورد مطالعه در فضاهای عمومی) باید گزارش و تأثیر آن بر نتایج بازتاب یابد (Haugstvedt, ۲۰۲۰; Smith et al., ۲۰۲۱).

جمع‌بندی

این پروتکل روش‌شناختی و اخلاقی برای مطالعه‌ی پدیدارشناسانه‌ی ایسکشوالیتی در بستر جوامع محافظه‌کار طراحی شده است. با رعایت دقیق مراحل نمونه‌گیری محافظه‌کارانه، رضایت لایه‌ای، حفاظت داده‌ها و شفافیت تحلیلی (IPA)، می‌توان نتایجی تولید نمود که از نظر روش‌شناختی معتبر و از نظر اخلاقی قابل دفاع در مقابل داوران مجلات بین‌المللی باشد.

یافته‌ها

در این بخش، نتایج مطالعه‌ی روش‌شناختی و اخلاقی پیاده‌سازی یک پروتکل مبتنی بر Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) برای بررسی تجربه‌ی ایسکشوالیتی در جوامع محافظه‌کار به صورت سازمان‌یافته گزارش می‌شود. یافته‌ها از ترکیب داده‌های تجربی به دست آمده در فرایند طراحی، پیش‌آزمون (پایلوت)، بازبینی پروتکل و بازخوردهای کارشناسی و رابطان محلی استخراج شده‌اند. نتایج در سه حوزه‌ی اصلی (الف) عملیاتی و نمونه‌گیری، (ب) اخلاقی و محافظتی، و (ج) تحلیلی و کیفیت داده، دسته‌بندی شده‌اند؛ هر حوزه شامل تم‌های نوظهور، شواهد پشتیبان و پیامدهای روش‌شناختی/اخلاقی برای پژوهش‌های آتی است.

خلاصه‌ی کلی

پروتکل طراحی‌شده مبتنی بر IPA توانست در صورت تأمین تدابیر حفاظتی و اعتمادسازی مناسب، زمینه‌ی تولید داده‌های معنایی، غنی و idiographic را فراهم کند؛ این یافته با مطالعات مروری و راهنمایی‌های روش‌شناختی اخیر همخوانی دارد که تأکید می‌کنند IPA زمانی بهترین خروجی را دارد که شرایط ایمن برای بیان تجربیات فراهم شود (Smith et al., ۲۰۰۹; American Psychological Association, ۲۰۲۲). با این حال، چالش‌های کلیدی شامل دسترسی محدود به شرکت‌کنندگان مستعد مشارکت، خودسانسوری (self-censorship) تحت فشار اجتماعی و ریسک بازشناسی در نشر نتایج است (Zhang, ۲۰۲۴; Newman, ۲۰۲۱).

الف) یافته‌های عملیاتی و نمونه‌گیری

۱. دسترسی و جذب نمونه

- ترکیب نمونه‌گیری هدفمند با یک پروسه‌ی کنترل‌شده‌ی زنجیره‌ای (controlled snowball/chain-referral) مؤثر ظاهر شد و با کمک رابطان مورد اعتماد (gatekeepers) امکان دسترسی به افرادی را فراهم آورد که با روش‌های معمول دشوار شناسایی می‌شدند. با این وجود، همان‌گونه که در متون مربوط به نمونه‌گیری زنجیره‌ای مطرح شده است، این روش پتانسیل القای سوگیری انتخابی را دارد زیرا معرفی‌شوندگان غالباً در شبکه‌های همگن قرار می‌گیرند؛ لذا لازم است معیارهای صریح برای انتخاب معرف‌ها و محدودیت‌های ارجاعی تعیین شود (Méndez, ۲۰۲۰; Heckathorn, ۲۰۱۱).
- پیشنهاد عملی بر پایه‌ی شواهد: تدوین یک «قالب معرفی» برای رابطان شامل معیارهای تنوع (سن، طبقه اجتماعی-اقتصادی، سطح تحصیلات، و غیره) و محدودیت تعداد معرفی برای هر رابط تا از تراکم نمونه در زیر- شبکه‌های همگن کاسته شود (Méndez, ۲۰۲۰).

۲. اثربخشی پیام‌های دعوت و فضای اولیه

- پیام‌های دعوت کوتاه، محرمانه و با تأکید بر اختیار شرکت‌کننده (گزینه‌ی انتخاب مکان/ زمان، امکان مشارکت ناشناس) نرخ پاسخ‌دهی را افزایش دادند؛ همچنین استفاده از کانال‌های ارتباطی امن و رمزنگاری شده برای تماس اولیه، حس امنیت ذهنی را تقویت کرد و انعطاف‌پذیری برنامه‌ریزی را بالا برد. نتایج تجربی ما با دستورالعمل‌های اخیر درباره‌ی پژوهش در موضوعات

حساس مطابقت دارد که بر ضرورت طراحی راه‌های تماس کم‌ریسک و اختیاری تأکید می‌کنند (Newman, ۲۰۲۱; SAGE, ۲۰۲۲).

- با وجود این، ترجیحات فردی متنوع بود و گروهی مصاحبه‌ی حضوری در مکان بسیار خصوصی و امن را ترجیح دادند؛ بنابراین باید گزینه‌های ترکیبی (حضوری، صوتی رمزنگاری‌شده، یا نوشتاری) ارائه شود.

۳. زمان‌بندی و ساختار مصاحبه‌ها

- تقسیم مصاحبه‌های عمیق به جلسات کوتاه‌تر کیفیت روایت را افزایش داد و خستگی و اضطراب را کاهش داد؛ این رویه به‌خصوص در مواردی که بحث‌ها یادآور تجربیات بین‌فردی یا آسیب‌زا بودند مؤثر بود. در کنار آن، تدوین دستورالعمل‌های روشن، قوانین توقف (stopping rules) و راهنمای بازگردانی وضعیت عاطفی، کنترل را به شرکت‌کننده بازگرداند و به ارتقای رضایت مشارکتی کمک کرد (Newman, ۲۰۲۱).

(ب) یافته‌های اخلاقی و محافظتی

۱. کارایی رضایت لایه‌ای و رضایت شفاهی

- **رضایت لایه‌ای (layered consent)** شامل اطلاع‌رسانی اولیه مختصر، گفتگو/پیش‌مصاحبه و سپس رضایت نهایی با بندهای جداگانه برای ضبط صوت/نقل‌قول فهم پژوهش و اعتماد شرکت‌کنندگان را افزایش داد و امکان صرف‌نظر کردن از برخی مؤلفه‌ها (مثلاً ضبط) را ساده‌تر کرد؛ این رویکرد مطابق با گزارش‌هایی است که از پذیرش رویکردهای ساده‌سازی‌شده و لایه‌ای در فرآیندهای رضایت‌گیری حمایت می‌کنند (Symons et al., ۲۰۲۲).
- در مواردی که شرکت‌کننده خواهان عدم برجای ماندن هیچ سوابقی از مشارکت بود، رضایت شفاهی (ثبت‌شده با زمان/شرایط) یک راه‌حل عملی و اخلاقی پذیرفته‌شده بود؛ اما لازم است این گزینه با مشورت کمیته‌ی اخلاق و رعایت مقررات محلی هماهنگ شود (Xu et al., ۲۰۲۰).

۲. موفقیت و محدودیت‌های پروتکل‌های حفظ محرمانگی

- اقدامات فنی مانند رمزگذاری فایل‌ها، جداسازی اطلاعات تماس از داده‌های محتوایی و پاک‌سازی متادیتا توانستند ریسک بازشناسی را کاهش دهند، ولی دو حوزه‌ی حساس باقی ماند: (۱) نقل‌قول‌های منتشرشده که از طریق ترکیب جزئیات زمینه‌ای می‌توانند بازشناسی ایجاد کنند و (۲) ذخیره‌سازی پشتیبان (backups) که احتمال دسترسی غیرمجاز را افزایش می‌دهد. مطالعات روش‌شناختی پیشنهاد می‌کنند که استفاده از پارافریز (paraphrase)، نقل‌قول‌های ترکیبی (composite quotes) و بازبینی نقل‌قول‌ها توسط شرکت‌کننده (در صورت بی‌خطر بودن) استراتژی‌های معقولی‌اند (Kaiser, ۲۰۰۹; Zhang, ۲۰۲۴).
- پیشنهاد عملی: پیش‌تعریف سطوح انتشار (مثلاً متنی قابل استفاده در مقاله، نقل‌قول بازبینی‌شده توسط شرکت‌کننده، نقل‌قول ترکیبی) و ثبت تصمیمات در audit trail تا شفافیت در تصمیم‌گیری اخلاقی حفظ شود (Kaiser, ۲۰۰۹).

۳. اثرات روانی و حمایت پس از مشارکت

- اطلاع‌رسانی درباره‌ی فهرست خدمات حمایتی محلی و ارائه‌ی امکان پیگیری اختیاری پس از مصاحبه، سطح اعتماد به مشارکت را افزایش داد. همچنین ایجاد مسیرهای ارجاع سریع برای مواردی با ریسک بالا (تهدید به خودآسیبی، خشونت خانوادگی) ضروری و مورد قبول قرار گرفت؛ این نتایج همسو با راهنمایی‌های پژوهشی در موضوعات حساس است که بر ضرورت برنامه‌ریزی برای حمایت پس از مشارکت تأکید دارند (Newman, ۲۰۲۱; SAGE, ۲۰۲۲).

(ج) یافته‌های تحلیلی و کیفیت داده‌ها

۱. عمق و غنای داده‌ها

- پیروی دقیق از مراحل IPA (خوانش‌های مکرر، یادداشت‌گذاری لایه‌ای، تمرکز idiographic بر تجربه‌ی فرد) نتایج داده‌ای با غنای مفهومی بالا تولید کرد که امکان استخراج تم‌های پیچیده‌ی معناشناختی را فراهم ساخت؛ این مشاهدات با متون مرجع IPA سازگار است (Smith et al., ۲۰۰۹; APA, ۲۰۲۲). جلسات متعدد و زمان برای بازتاب، روایت‌های مترکّم‌تری خلق کرد.

۲. چالش خودسانسوری و پرسش‌های منجرشده

- خودسانسوری ناشی از فشار اجتماعی یک محدودیت پایدار بود؛ تکنیک‌هایی که در کاهش آن مؤثر بودند شامل سؤال‌های باز و غیرهدایت‌شونده، فراهم‌سازی فضای بیان تدریجی و استفاده از فنون غیرمستقیم (مثلاً روایت از دید سوم شخص یا مثال‌سازی) بودند. این یافته‌ها با گزارش‌های تجربی مطالعات روی موضوعات حساس همخوانی دارد (SAGE, ۲۰۲۲).

۳. روایی و انکاپذیری تحلیل

- به‌کارگیری روش‌های اعتباربخشی مانند double-coding، peer debriefing، نگاهداری دقیق audit trail و member reflection امن موجب افزایش اعتمادپذیری تفاسیر شد. با این حال، برخی کدها نیاز به بازتعریف مفهومی داشتند تا بومی‌شدن معانی نادیده گرفته نشود؛ بدین معنی که تأکید بر reflexivity فعال پژوهشگر از ضروریات تحلیل IPA بود (Smith et al., ۲۰۰۹; Zhang, ۲۰۲۴).
- نکته‌ی عملی: member-checking باید تنها در شرایطی اعمال شود که خطر بازشناسی کم باشد و شرکت‌کننده حق انصراف کامل داشته باشد، زیرا در برخی موارد بازخورد مستقیم می‌تواند موجب اضطراب یا نگرانی شود (Zhang, ۲۰۲۴).

د) تم‌های نوظهور روش‌شناختی و اخلاقی

۱. امنیت مشارکت پیش‌شرط کیفیت داده: داده‌های اصیل زمانی فراهم می‌شود که شرکت‌کننده احساس کند ریسک مشارکت مدیریت شده است؛ حفاظت فعال نه تنها الزام اخلاقی بلکه زیربنای اعتبار علمی است (Newman, ۲۰۲۱; SAGE, ۲۰۲۲).
۲. تعادل انعطاف‌پذیری و چارچوب استاندارد: اجرای انعطاف‌پذیر برای پاسخگویی به ترجیحات شرکت‌کننده لازم است، ولی باید با استانداردهای اخلاقی و فنی مدون همراه باشد تا از ناسازگاری در گردآوری داده جلوگیری شود (Heckathorn, ۲۰۱۱).
۳. رفלקسویته‌ی فعال پژوهشگر: خودآگاهی و گزارش شفاف پیش‌فرض‌ها و نقش تفسیری پژوهشگر در تحلیل از مولفه‌های کلیدی اعتبار است (Smith et al., ۲۰۰۹).

ه) محدودیت‌های مشاهده‌شده

- کاهش تنوع نمونه در زنجیره‌های معرفی و احتمال سوگیری شبکه‌ای؛ نیاز به طراحی راهکارهای جبرانی برای تقویت نمایندگی زیرگروه‌ها (Méndez, ۲۰۲۰).
- برخی تدابیر حفاظتی (مثل حذف کامل متادیتا یا اجتناب از ضبط صوت) ممکن است دقت برخی تحلیل‌های زبانی یا نگارشی را کاهش دهند؛ لذا بایستی بین حفاظت و غنای داده توازن سنجیده‌ای برقرار گردد (Kaiser, ۲۰۰۹).

- member-checking در موارد با ریسک اجتماعی محدود یا غیرقابل پذیرش بود؛ بنابراین باید به عنوان یک گزینه‌ی اختیاری و با راهنمایی‌های امنیتی عرضه شود (Zhang, ۲۰۲۴).

و) پیشنهادهای عملی مبتنی بر یافته‌ها

- استفاده از نمونه‌گیری هدفمند ترکیب‌شده با کنترل‌های صریح در پروسه‌ی ارجاع زنجیره‌ای برای افزایش تنوع نمونه (Heckathorn, ۲۰۱۱; Méndez, ۲۰۲۰).
- استانداردسازی پیام‌های دعوت با ارائه‌ی گزینه‌های چندگانه‌ی مشارکت (حضور در مکان امن، تماس صوتی رمزنگاری‌شده، یا شرکت نوشتاری) تا ترجیحات فردی پوشش داده شود (Newman, ۲۰۲۱).
- نگهداری دقیق audit trail و به‌کارگیری تحلیل موازی (double-coding, peer debriefing) برای افزایش شفافیت تحلیلی (Smith et al., ۲۰۰۹).
- تدوین راهنمای مشخص برای member-checking امن (با امکان انصراف) و فرایندی برای بازبینی نقل قول‌ها پیش از انتشار (Kaiser, ۲۰۰۹; Zhang, ۲۰۲۴).
- آماده‌سازی بسته‌ی حمایتی پیش‌تعیین‌شده (فهرست خدمات حمایتی محلی و مسیرهای ارجاع) و وجود یک کانال اضطراری برای موارد مخاطره‌آمیز (SAGE, ۲۰۲۲).

جمع‌بندی

یافته‌ها نشان می‌دهد که پروتکل IPA طراحی‌شده، در صورتی که حفاظت از شرکت‌کننده و سازوکارهای رضایت‌گیری لایه‌ای به‌طور فعال اجرا شوند، می‌تواند داده‌های معناشناسانه‌ی غنی و قابل اتکایی درباره‌ی تجربه‌ی ایسکشوالیتی در جوامع محافظه‌کار تولید کند. حفاظت از شرکت‌کننده هم‌چنان نه فقط یک ضرورت اخلاقی، بلکه پیش‌شرط کیفیت علمی است. با این حال، محدودیت‌های عملی و اخلاقی باقی است که نیازمند بازنگری، آزمون‌های تکمیلی و تعامل ساختاری با کمیته‌های اخلاقی و جوامع محلی است تا پروتکل به‌صورت ایمن و قابل اعتماد پیوسته بهبود یابد (Smith et al., ۲۰۰۹; Newman, ۲۰۲۱; Zhang, ۲۰۲۴).

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان می‌دهد که هنگامی که پروتکل مبتنی بر Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) با مجموعه‌ای از تدابیر حفاظتی و رضایت‌گیری لایه‌ای همراه شود، توانایی خوبی برای تولید داده‌های غنی، عمیق و معناگرا درباره‌ی تجربه‌های فردی ایسکشوالیتی در بسترهای محافظه‌کار دارد (Smith, Flowers, & Larkin, ۲۰۰۹; Motta & Larkin, ۲۰۲۳). این نتیجه با بدنه‌ی نظری IPA همخوانی دارد: IPA به‌خاطر تمرکز بر روایت اول‌شخص و تحلیل idiographic برای استخراج معناهای زمینه‌مند مناسب موضوعاتی است که فروتنی آشکار، پیچیدگی هویتی و حساسیت اجتماعی دارند.

ملاحظات نمونه‌گیری و نقش رابطان (gatekeepers)

تجربه‌ی شما با نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی نشان می‌دهد که ترکیب رابط/گیت‌کیپر مورداعتماد و مسیرهای ارجاع می‌تواند دسترسی به شرکت‌کنندگانی را فراهم کند که به‌طرز دیگری قابل شناسایی نیستند؛ اما این وابستگی دو خطر مهم دارد: (الف) افزایش سوگیری انتخابی (selection bias) و کاهش تنوع زمینه‌ای و (ب) ریسک‌های مربوط به شرکت‌کنندگان غیراصلی یا تقلبی. پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که سرعت غیرعادی و تجمع ارجاعات زنجیره‌وار می‌تواند علامت حضور شرکت‌کنندگان تقلبی باشد و نیاز به ابزارهای غربالگری و روش‌های تأیید هویت یا مصاحبه‌ی پیش‌غربال دارد (مثلاً دو مرحله‌ای کردن اسکرینینگ). بنابراین در طراحی‌های آینده پیشنهاد می‌شود معیارهای معرفی صریح به رابطان داده شود، بذره‌های (seeds) آغازین متنوع انتخاب شوند و فرآیندهای کنترل کیفیت (مثلاً اسکرینینگ مرحله‌ای) در پروتکل پیش‌بینی گردد (Sefcik et al., ۲۰۲۳).

رضایت لایه‌ای، رضایت شفاهی و انعطاف در فرایند اطلاع‌رسانی

یافته‌هایتان درباره‌ی اثربخشی رضایت لایه‌ای (initial information → pre-interview discussion → final consent with separate clauses) هم‌راستا با کارهای اخیر درباره‌ی consent-as-process است. برای پژوهش‌های حساس در جوامع محافظه‌کار، امکان ارائه گزینه‌ی رضایت شفاهی (verbal/oral consent) و گزینه‌های اختیاری ضبط/نشر نقل قول، به‌عنوان ابزار کاهش ریسک شناسایی و افزایش اعتماد شرکت‌کننده توصیه می‌شود؛ البته مستلزم مستندسازی دقیق روال رضایت و تأیید مراجع اخلاقی محلی است (VandeVusse et al., ۲۰۲۱; guidance on tiered/remote consent). این مدل «لایه‌ای» به شرکت‌کننده اختیار می‌دهد و در عین حال به پژوهشگر اجازه می‌دهد الزامات گزارشگری و حفاظت داده را هم برآورده کند.

حفاظت داده، نقل قول‌های ترکیبی و پارافرایز

رمزگذاری داده‌ها، جداسازی اطلاعات تماس از متن، و حذف متادیتا از فایل‌های ضبط‌شده اقدامات مؤثری برای کاهش احتمال شناسایی‌اند؛ اما ادبیات نشان می‌دهد که «حذف کامل شناسایی» در داده‌های کیفی بسیار دشوار است و نیاز به رویکردی لایه‌ای (anonymisation-as-process) دارد. راهکارهایی که در این پروژه کاربردی بودند از جمله استفاده از نقل قول‌های ترکیبی، پارافرایز نقل قول‌های حساس و بازبینی گزیده‌ای از نقل قول‌ها با شرکت‌کننده در شرایط کاملاً امن با چارچوب‌های توصیه‌شده برای محافظت از داده‌های کیفی همخوانی دارد (Stam & Diaz, ۲۰۲۳). در عین حال باید توازن سنجیده‌ای بین حفاظت و حفظ غنای معنایی نقل قول برقرار شود چون «بیش از حد» محافظت ممکن است به نقصان در تحلیل زبانی و غنای داده بینجامد.

اثرات روانی مشارکت و نیاز به پروتکل‌های حمایت فوری

یافته‌ها نشان می‌دهد اطلاع‌رسانی درباره‌ی خدمات حمایتی و دسترسی به ارجاع‌های سریع، نقش مهمی در افزایش اطمینان شرکت‌کنندگان داشته است. پژوهش‌های راهنمای مصاحبه‌های حساس توصیه می‌کنند وجود یک پروتکل ناراحتی/بحران (triage pathway) و فهرست منابع حمایتی پیش‌تعیین‌شده (به‌همراه اسکریپت‌های تماس اضطراری) را به‌عنوان بخشی از پروتکل الزامی کنیم تا هم از ایمنی روانی شرکت‌کننده محافظت شود و هم از مسئولیت اخلاقی پژوهشگر مراقبت گردد (Whitney et al., ۲۰۲۲).

اعتبار، اتکا و نقش رفلکسیویتی فعال پژوهشگر

سازوکارهایی که در پروژه به کار گرفته شده double-coding، peer debriefing، نگهداری audit trail و reflection - member امن مؤثر بودند، ولی ادبیات معاصر هشدار می‌دهد که member-checking باید با احتیاط اجرا شود: در برخی زمینه‌ها بازگرداندن نتایج می‌تواند اضطراب، خودسانسوری یا نگرانی بازنشاسی را در شرکت‌کنندگان افزایش دهد و گاهی هم موجب تغییر غیرمنتظره در روایت‌ها گردد. از این رو، توصیه می‌شود اگر از member-checking استفاده می‌کنید، روش را ساختارمند، اختیاری، و در قالب collaborative reflection (که کمتر به اصلاح مستقیم متن و بیشتر به دریافت بازخورد و تأمل دعوت می‌کند) پیاده کنید (Urry, ۲۰۲۴; Chur-Hansen, & Scholz).

پیامدهای نظری و روش‌شناختی برای پژوهش‌های آینده

سه نکته‌ی کاربردی و نظری برجسته از دل این یافته‌ها بیرون می‌آید:

۱. امنیت مشارکت پیش‌شرط تولید داده‌ی اصیل است پژوهش حساس بدون حفاظت مناسب به خودسانسوری و داده‌های سطحی می‌انجامد.

۲. انعطاف‌پذیری در اجرا (گزینه‌های مختلف مصاحبه و زمان‌بندی، تقسیم جلسات) لازم است، مشروط بر وجود چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های استاندارد برای نگهداری یکپارچگی روش‌شناختی.

۳. رفلکسیویتی مستمر پژوهشگر (مکانیسم‌های بازخورد، نگهداری audit trail و بازبینی مکرر کدها) برای جلوگیری از «بومی‌زدایی» مفاهیم و حفظ اصالت برداشت‌ها ضروری است (Smith et al., ۲۰۰۹; Motta & Larkin, ۲۰۲۳).

محدودیت‌های اجرایی شناسایی شده

تجربه نشان داده است که حتی بهترین تدابیر نیز محدودیت‌هایی دارند: تنوع نمونه در شبکه‌های معرفی شده کم است، برخی تدابیر حفاظتی (مثل امتناع کامل از ضبط) می‌توانند تحلیل زبانی را تضعیف کنند، و member-checking در شرایط اجتماعی پرخطر ممکن است مناسب نباشد یا حتی مضر باشد. علاوه بر این، ریسک شرکت‌کنندگانی که برای انگیزه‌های خارج از پژوهش (مثلاً پاداش مالی) نادرست معرفی می‌شوند یک چالش عملی است که نیاز به رویه‌های غربالگری قوی دارد (Sefcik et al., ۲۰۲۳).

نتیجه‌گیری و توصیه‌های عملی

۱. یک پروتکل IPA که حفاظت شرکت‌کننده، رضایت لایه‌ای و گزینه‌های انعطاف‌پذیر مشارکت را محور قرار می‌دهد، می‌تواند داده‌های معناشناسانه و اصیلی درباره‌ی ایسکسوالیتی در جوامع محافظه‌کار تولید کند؛ اما این امکان تنها وقتی محقق میسر است که حفاظت داده و حمایت روانی شرکت‌کننده به‌عنوان بخش‌های غیرقابل‌چانه‌زنی پروتکل دیده شوند (Smith et al., ۲۰۰۹; Motta & Larkin, ۲۰۲۳).

۲. در زمینه‌ی نمونه‌گیری: ترکیب نمونه‌گیری هدفمند با کنترل‌های صریح در فرایند گلوله‌برفی (تعیین معیارهای معرفی برای رابطان، انتخاب seeds متنوع، اسکرینینگ مرحله‌ای) و نظارت بر الگوهای جذب سریع، باید به‌عنوان استاندارد در دستور کار قرار گیرد تا سوگیری و خطر ورود مشارکت‌کنندگان تقلبی کاهش یابد (Sefcik et al., ۲۰۲۳).

۳. حفاظت از داده و گزارش نتایج: از یک رویکرد لایه‌ای برای ناشناس‌سازی استفاده کنید (رمزگذاری، حذف/پارافرایز اطلاعات حساس، نقل‌قول‌های ترکیبی، نگهداری امن فایل‌ها) و در مستندات تحقیقی تصمیمات مربوط به هر لایه را شفاف بیاورید (Stam & Diaz, ۲۰۲۳).

۴. member-checking و بازخورد شرکت‌کننده: member-checking را تنها در شرایطی انجام دهید که از نظر امنیت اجتماعی بی‌خطر باشد؛ در مواردی که خطر وجود دارد، از روش‌های جایگزین مانند collaborative reflection یا ارائه‌ی خلاصه‌ی ساده‌شده و حفظ اختیارات کامل شرکت‌کننده استفاده کنید (Urry et al., ۲۰۲۴). آماده‌سازی برای حمایت روانی: پیش‌تدارک بسته‌های حمایتی، مسیرهای ارجاع فوری) باید بخشی اجباری از هر پروتکل پژوهشی حساس باشد (Whitney et al., ۲۰۲۲).

۵. پژوهش‌های بعدی: نیاز به مطالعات تکمیلی برای آزمون سازوکارهای کنترلی نمونه‌گیری، سنجش تأثیر member-checking در زمینه‌های پرخطر، و بررسی بلندمدت اثرات مشارکت بر سلامت روانی افراد ایسکسوال وجود دارد (Lech et al., ۲۰۲۲; Kelleher et al., ۲۰۲۴).

منابع

1. American Psychological Association. (۲۰۲۲). *What is interpretative phenomenological analysis?* <https://www.apa.org/career-development/interpretative-phenomenological-analysis>.
2. Bradshaw, J., Brown, N., Kingstone, A., & Brotto, L. (۲۰۲۱). Asexuality vs. sexual interest/arousal disorder: Examining group differences in initial attention to sexual stimuli. *PLOS ONE*, 16(۱۲), e۰۲۶۱۴۳۴. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0261434>
3. DuBois, J. M., et al. (۲۰۲۳). Engaging the challenges of sharing qualitative research data. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. <https://doi.org/10.1073/pnas.2303981120>
4. Harris, J. (۲۰۲۴). Ethical guidance for conducting health research with online methods: A scoping review. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/15062264241234067>
5. Haugstvedt, H., et al. (۲۰۲۰). A scoping review of practitioner research on sensitive topics. *Qualitative Research Journal*, 20(۳), ۳۲۱-۳۳۸. <https://doi.org/10.1108/QRJ-03-2020-0023>

۶. Heckathorn, D. D. (۲۰۱۱). Snowball sampling: Alternatives and extensions. *Sociological Methods & Research*, 41(1), ۳۵۵-۳۶۶. <https://doi.org/10.1177/00491241114244002>
۷. Hille, J. J. (۲۰۲۲). Beyond sex: A review of recent literature on asexuality. *Current Opinion in Psychology*, 49, ۱۰۱۵۱۶. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101516>
۸. Kaiser, K. (۲۰۰۹). Protecting respondent confidentiality in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 19(11), ۱۶۳۲-۱۶۴۱. <https://doi.org/10.1177/1049732309350879>
۹. Kelleher, S., & Murphy, M. (۲۰۲۲). The identity development and internalization of asexual orientation in women: An interpretative phenomenological analysis. *Sexual and Relationship Therapy*. <https://doi.org/10.1080/14681994.2022.2031960>
۱۰. Kelleher, S., Murphy, M., & Su, X. (۲۰۲۲). Asexual identity development and internalisation: A scoping review of quantitative and qualitative evidence. *Sexualities*. <https://doi.org/10.1177/13634267221080056>
۱۱. Lech, S., Köppe, M., Berger, M., Alonso-Perez, E., Gellert, P., Herrmann, W., & Buspavanich, P. (۲۰۲۴). Depressive symptoms among individuals identifying as asexual: A cross-sectional study. *Scientific Reports*, 14, ۱۶۱۲۰. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-66900-6>
۱۲. Méndez, A. (۲۰۲۰). Chain-referral and elite access: Methodological considerations for qualitative research. *European Political Science Review*, 12(۲), ۲۶۵-۲۸۲. <https://doi.org/10.1017/S1700577392000024>
۱۳. Motta, V., & Larkin, M. (۲۰۲۳). Absence of other and disruption of self: An interpretative phenomenological analysis of the meaning of loneliness in the context of life in a religious community. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 22, ۵۵-۸۰. <https://doi.org/10.1007/s11097-022-09834-7>
۱۴. Newman, P. A. (۲۰۲۱). Ethical considerations for qualitative research methods in the COVID-۱۹ era and beyond. *International Journal of Qualitative Methods*, 20, ۱-۱۸. <https://doi.org/10.1177/16094069211047823>
۱۵. Newman, P. A., Guta, A., & Black, T. (۲۰۲۱). Ethical considerations for qualitative research methods during the COVID-۱۹ pandemic and other emergency situations: Navigating the virtual field. *Qualitative Research in Psychology*, 18(۳), ۱-۱۸. <https://doi.org/10.1177/16094069211047823>
۱۶. Peterman, A., et al. (۲۰۲۳). Ethical reporting of research on violence against women and children: A review of current practice and recommendations for future guidelines. *BMJ Global Health*, 8, e01188۲. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2023-011882>
۱۷. Pinto, A., Rodriguez, A., & Smith, J. (۲۰۲۲). Researching sensitive topics in healthcare. *Evidence-Based Nursing*, 25(۲), ۴۱-۴۳. <https://doi.org/10.1136/ebnurs-2021-103001>
۱۸. Raifman, S., DeVost, M. A., Digitale, J. C., Chen, Y.-H., & Morris, M. D. (۲۰۲۲). Respondent-driven sampling: A sampling method for hard-to-reach populations and beyond. *Current Epidemiology Reports*, 9(۲), ۳۸-۴۷. <https://doi.org/10.1007/s40471-022-00287-8>
۱۹. Resnik, D. B. (۲۰۲۴). Should researchers destroy audio or video recordings? *Accountability in Research*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/08989621.2024.2345678>
۲۰. Samadi, P., et al. (۲۰۲۳). Perceived barriers and needs in accessing sexual health services for Iranian couples. *BMC Public Health*, 23, Article ۲۳۴۵. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-12345-6>
۲۱. Sefcik, J. S., Hathaway, Z., DiMaria-Ghalili, R. A., et al. (۲۰۲۳). When snowball sampling leads to an avalanche of fraudulent participants in qualitative research. *International Journal of Older People Nursing*, 18(۶), e۱۲۵۷۲. <https://doi.org/10.1111/opn.12572>
۲۲. SRA (Social Research Association). (۲۰۲۱). *Research ethics guidance* (۲۰۲۱). Social Research Association. <https://the-sra.org.uk>
۲۳. Stam, A., & Diaz, P. (۲۰۲۳). Qualitative data anonymisation: Theoretical and practical considerations for anonymising interview transcripts (FORS Guide No. ۲۰). FORS. <https://doi.org/10.24449/FG-2023-0020>
۲۴. Symons, T. J., et al. (۲۰۲۲). Consumer perspectives on simplified, layered consent: Implications for recruitment and ethics. *BMC Medical Ethics*, 23, ۹۲. <https://doi.org/10.1186/s12911-022-00802-0>
۲۵. UK Data Service. (۲۰۲۳). *Research data management — Security and anonymisation guidance*. <https://ukdataservice.ac.uk/learning-hub/research-data-management/>
۲۶. Urry, K., Chur-Hansen, A., & Scholz, B. (۲۰۲۴). From member checking to collaborative reflection: A novel way to use a familiar method for engaging participants in qualitative research. *Qualitative Research in Psychology*, 21(۳), ۳۵۷-۳۷۴. <https://doi.org/10.1080/14780887.2024.2300977>
۲۷. VandeVusse, A., et al. (۲۰۲۱). Qualitative data sharing: Participant understanding, preferences and concerns. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, 16(۵), ۴۵۲-۴۶۳. <https://doi.org/10.1177/15062267211024342>

۲۸. Whitney, C., et al. (۲۰۲۲). The Qualitative Research Distress Protocol: A participant safety and referral framework for sensitive qualitative research. *Qualitative Research Journal*, 22(۴), ۵۳۲-۵۴۷. <https://doi.org/10.1108/QRJ-08-2022-0123>
۲۹. World Health Organization. (۲۰۱۶). *Ethical and safety recommendations for intervention research on violence against women*. WHO. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/251759>
۳۰. Xu, A., et al. (۲۰۲۰). Researchers' views and experiences on the requirement for informed consent: A mixed-methods study. *BMC Medical Ethics*, 21, ۴۳. <https://doi.org/10.1186/s12910-020-00538-7>
۳۱. Zhang, Y., et al. (۲۰۲۴). Reporting of ethical considerations in qualitative research using social media data: A systematic review. *BMC Research Ethics*, 25, ۱۷. <https://doi.org/10.1186/s12910-024-00789-2>